

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра східної і слов'янської філології

Курсова робота
з івритської філології
на тему:

СИНОНІМІЯ В МОВІ ІВРИТ

Студентки групи Івр 18-21
факультету східної і слов'янської філології
денної форми здобуття освіти
Спеціальності 035 Філологія
Спеціалізації 035.063 Східні мови та літератури
(переклад включно), перша - іврит
Освітньо-професійної програми: мова іврит, єврейська література та
переклад, друга східна мова, західноєвропейська мова
Комар Єлизавети Олександрівни
Науковий керівник: вик. Клева Катерина Юріївна

Допущена до захисту

«25» травня 2023 року

Завідувач кафедри

_____ Валігура О.Р.

(підпис) (П.І.Б.)

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ - 2023р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. СИНОНІМ ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	5
1.1.Визначення поняття «синоніми» та їх класифікація.....	5
1.2. Лінгвістичні дослідження синонімів.....	9
Висновки до Розділу 1.....	11
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ СИНОНІМІЇ В МОВІ ІВРИТ.....	12
2.1. Походження синонімів у мові іврит	12
2.2. Повні та часткові синоніми в мові іврит.....	13
2.3. Синонімія у різних видів текстів.....	14
2.4. Граматичні особливості синонімів.....	19
Висновки до Розділу 2.....	23
ВИСНОВКИ.....	24
АНОТАЦІЯ.....	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	26

ВСТУП

Мова є одним із найголовніших засобів спілкування. Ми користуємося нею щодня і, для уникнення непорозумінь, ми маємо вміти чітко й виразно формулювати свої думки. Саме для цього варто вдосконалювати наші мовні навички, починаючи від граматичної правильності побудови речень, закінчуючи словниковим запасом який ми для побудови тих самих речень використовуємо. Словесність - наш інструмент у взаємодії з оточуючими нас людьми та світом.

Складнощі починаються коли ми занурюємося в вивчення іноземних, не рідних нам мов. Кожна мова є по своєму красивою і милозвучною, кожна - неповторна. Іврит - одна із найстаріших мов у світі, вона має довгу історію та відіграє величезне значення для єврейського народу та його ідентичності: це мова релігійних текстів, національної літератури а також державна мова країни Ізраїль. Синонімія є важливою для вивчення івриту та заглиблення в цю мову адже дуже розвинута й іноді навіть складна, але дає змогу точно розуміти носіїв і спілкуватися з ними на одному рівні.

Мова бере безпосередню участь у формуванні мовної картини певної держави та її народу, оскільки передає не лише події сучасності, а й накопичений роками досвід. Слова проводять нас в світ історії та культури, дають змогу зрозуміти що відчували, думали, як дивилися на світ ті люди, які ці слова придумували, що вони вважали важливим і відповідно до цього за якими ознаками надавали певним явищам ті назви, які ми чуємо і вивчаємо зараз. Саме розуміння важливості вивчення синонімії зумовлює цікавість та актуальність даного дослідження.

Об'єктом дослідження є синоніми мови іврит.

Предметом дослідження є особливості та види синонімів мови іврит.

Мета курсової роботи полягає в здійсненні аналізу синонімії мови іврит.

Матеріалом дослідження є наукові праці дослідників цієї теми, книжки а також релігійні тексти.

РОЗДІЛ 1. СИНОНІМІЯ ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Визначення поняття «синоніми» та їх класифікація

В мовознавстві є чимало визначень такої лінгвістичної одиниці як синонім.

У Енциклопедії української мови подаються такі визначення синонімів: “Синоніми (від грецької “однойменний”) слова (переважно однієї частини мови) або їхні окремі значення, а також стійкі словосполучення, афікси, словотворчі типи, граматичні форми, зокрема синтаксичні конструкції, що при повній чи частковій формі відмінності мають тотожні або майже тотожні значення (із можливими відмінностями в стилістичних та граматичних характеристиках та в сполучуваності)” (Редколегія: Русанівський В.М., Татаренко О.О., Зяблюк М.П. та ін. 2000р).

М.А.Жовтобрюх описує синоніми як “...слова, які відрізняються одне від одного звуковим складом, але означають назву одного поняття з різними відтінками в його значенні або з різним стилістичним забарвленням” (Жовтобрюх М.А., Кулик Б.М. 41ст. 1972р).

Також синоніми визначаються як «... слова, що означають назву того самого характеру, спільні за значенням, але відрізняються значенневими відтінками або забарвленням» (Білодід І.К. 60ст. 1973р).

М.Я.Плющ характеризує синоніми як «...слова, які мають близьке або тотожне значення, але відрізняються звучанням» (Плющ М.Я. 122ст. 1994р).

Семантична природа синонімів залишається предметом дискусій: в основу їх визначення покладено або тільки семантичну близькість слів, або тільки тотожність, або обидві ці ознаки.

З поміж синонімічної лексики виділяють слова цілком тотожні щодо свого лексичного значення й емоційно-експресивного забарвлення. В

основному це нейтральна лексика: пейзаж - краєвид - ландшафт; кавалерія - кіннота; процент - відсоток. Це абсолютні синоніми (лексичні дублети), які з'являються в мові внаслідок:

- взаємодії літературної мови та діалектів (стрічка - бинда; чорногуз - бусол - лелека);
- словотворчих процесів (офіційний - офіціальний, учитель - вчитель, роковини - річниця);
- результату запозичення слів з інших мов (кавер - переспів, індустрія - промисловість, авангардний - передовий, бібліотека - книгозбірня, біографія - життєпис).

Абсолютні синоніми можуть розрізнятися:

- частотністю вживання (першим у ряду подається більш вживане слово): обличчя - лице; скроня - висок; спогад - спомин; селезень - качур; проживати - мешкати; зразок - взірєць; хотіти - бажати; білосніжний - сніжно-білий;
- стилістичним ореолом (обмежені певною сферою вживання) – мовознавство - лінгвістика (порівняльно-історичне мовознавство, але структурно-математична лінгвістика); здоров - привіт - салют (як фамільярно-дружнє вітання);
- неоднаковою активністю вживання в різних стилях та соціально-професійних різновидах мови: оранжевий - жовтогарячий; радіатор - батарея; стюардеса - бортпровідниця; ферзь - королева;
- сполучуваністю: середні віки, а не століття;
- відмінністю у вживанні залежно від форми слів (чинник, що може як сприяти, так і перешкоджати цьому вживанню) – їхнього звукового оформлення, внутрішньої форми слова, асоціативності зв'язку зі словотвірно-спорідненими і фонетично подібними

словами: лелека - чорногуз; ворона - гава; вогнище - багаття; їхньої довжини та характеристики місця наголосу в слові, що має особливе значення в мові поезії як фактор ритміки і римування, а також місця таких слів у реченні;

- неоднаковою активністю в літературному мовленні жителів різних регіонів, (порівняймо на прикладі української мови): на Дніпрянщині і в Галичині: галстук - краватка, чемодан - валіза, спасибі - дякую, будь ласка - прошу.

І.К.Білодід тлумачить синонімію як сукупність синонімів мови. Синонімія ґрунтується на здатності позначати один і той самий елемент дійсності кількома словами (Білодід І.К. 1973р).

Говорячи про синоніми, зазвичай вказують на те, що вони, на відміну від не синонімів, мають близькі значення, однак ступінь подібності в значеннях таких слів залишається неясною.

Між словами, що вступають в синонімічні відносини, і контекстом спостерігається певна внутрішня залежність: чим ближче за змістом самі слова, тим менше роль контексту, і, навпаки, чим значніша їх семантична відмінність, тим більшого значення набуває контекст. Ступінь синонімії слів тим вище, чим більше схожості в їх лексичної сполучуваності, чим більше загальних контекстів, в яких ці слова можуть, так чи інакше, заміщати один одного.

Професор Ге Бені досить прогресивно підходить до вирішення даного питання і не тільки не намагається (як це робилося раніше) дати достатньо загальне визначення синонімії та поєднати синонімічні слова двох різних типів, а навіть виносить близькі за значенням слова в окремий розділ, підкреслюючи цим те, що ера надмірних узагальнень та абстрактних значень відходить у небуття.

Синтаксичні синоніми – це синтаксичні конструкції, близькі або тотожні за значенням, які при відмінності формальної структури взаємозамінні в

тексті. Проте, така семантична спільність як основа синтаксичних синонімів розуміється дослідниками по-різному: по-перше, як здатність певних конструкцій передавати фактично ту саму інформацію з можливими стилістичними відтінками; по-друге, як близькість їхніх власних синтаксичних значень, абстрагованих від конкретного лексичного наповнення.

Також він визначає критерії, за допомогою яких розмежовує близькі за значенням лексичні одиниці на відповідні види. До таких критеріїв належать:

- граматичне значення;
- лексичне значення;
- відтінок значення.

Крім того, синонімію можна визначити як повну або часткову еквівалентність значень слів, виражену різними лексемами. Саме тому синоніми, як правило, не є словами, абсолютно ідентичними один одному як в семантиці, так і по відношенню до своїх емоційно-стилістичних властивостей. Вони майже завжди відрізняються один від одного або деякими відтінками в характерній для них семантиці, тобто в лексичному значенні, або своїм емоційно-експресивним забарвленням, або стилістичною приналежністю до певного жанру мовлення, або своїм вживанням, або здатністю вступати в з'єднання з іншими словами. Зазвичай відмінність між синонімами в таких випадках помітна в декількох аспектах. (Лементувати, вищати, горланити - всі три слова мають схоже значення до слова «кричати», але кожне з них по-різному емоційно забарвлене і по факту відповідає іншій дії).

Іноді синонімічні ряди з'являються внаслідок багатозначності одного слова:

- Тяжкий (в значенні ваги) - непідйомний, важкий
- Тяжкий (характер) - поганий, жахливий
- Тяжкий (погляд) - похмурий, сумний

1.2. Лінгвістичні дослідження синонімів

Явище синонімії стало об'єктом багатьох лінгвістичних досліджень українських та зарубіжних учених (Ю. Д. Апресян, В. А. Басок, С. Г. Бережан, А. О. Брагіна, І. Т. Вербовська, Г. О. Винокур, Я. Є. Думашівський та ін.).

Окрім коментаторів раннього Середньовіччя, які займалися поглибленим вивченням єврейської мови, багато пізніших рабинських коментаторів, таких як Віленський Гаон (1720-1797), Мальбім (1809-1879) і рабин Яків Цві Мекленбург (1785-1865), займалися цією сферою досліджень і плідно писали про це, як і деякі менш відомі діячі, такі як рабин Єгуда Лейб Едель (1760-1828), рабин Аарон Маркус (1843-1916) і рабин Шломо. Аарон Вертхаймер (1866-1935).

Питання синонімії привертало увагу дослідників І.К.Білодіда, М.А.Жовтобрюха, Л.А.Лисиченко, М.Я.Плющ, О.Д.Пономарів, О.О.Тараненко. Л.А.Лисиченко у своїй праці зазначає, що синоніми виникають, по-перше, із необхідності фіксувати в слові нові відтінки явища, уявлення чи поняття.

З другого боку, синонімічні слова можуть характеризувати не саме явище, а своєрідність бачення, його оцінки, ставлення до нього. Третій вид синонімів виникає внаслідок диференціації значення або їх синонімічного зближення, що розвиваються в мовній системі (Лисиченко Л.А. ст. 68 1977р).

Синонімічний ряд утворюється навколо певної лексеми, значення якої є спільним для всіх синонімів ряду. Таку лексему називають опорним словом, центром синонімічного ряду (А. П. Євгенєва), домінантою (Ю. Д. Апресян). Домінанта «... найбільш чітко передає поняття, яке позначають слова синонімічного ряду. Таким найчастіше є слово в основному номінативному значенні, яке прямо і безпосередньо відображає зв'язок із предметом, явищем,

поняттям ... без додаткових (експресивних, емоційних, стилістичних) елементів»

Також потрібно зазначити, що основний напрям робіт, присвячених витокам сучасного ізраїльського івриту, представлено Елізером Бен-Єгудою.

Висновки до Розділу 1

Дослідивши питання синонім як об'єкт наукового дослідження можна зробити висновки, що синоніми виникають, по-перше, із необхідності фіксувати в слові зміни: нові явища, уявлення чи поняття. З другого боку, синонімічні слова можуть характеризувати не лише саме явище, а емоції, яке воно викликає та ставлення мовця до цього явища. Синоніми допомагають

вловити відтінки людської думки. Ця тема не є легкою, оскільки синоніми відрізняються за великою кількістю критеріїв і на їх дослідження у багатьох науковців пішло чимало часу. Але це допомагає мові звучати виразніше, а людям - зрозуміліше й емоційніше висловлювати свої думки уникаючи повторів одного і того самого слова.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ СИНОНІМІЇ В МОВІ ІВРИТ

2.1. Походження синонімів у мові іврит

Синонімія є інструментом, який показує багатство мови, дає змогу максимально широко і чітко висловлювати свою думку.

Явище слів-синонімів справді частково виникло внаслідок «історичних випадковостей» в історії, наприклад, слова «מטוס» і «אווירון» були створені майже одночасно. Дві різні людини вигадали їх як імена для нового засобу пересування. Зазвичай у такій ситуації в мові зберігається одне слово, але іноді обидва продовжують використовуватися в мові як синоніми, проте яесь можна почути частіше як, наприклад, у випадку зазначеному вище - частіше використовується слово «מטוס».

З усієї івритської лексики якусь частину займають слова біблійного походження, якусь, (приблизно таку ж за обсягом), слова успадковані від давньоєврейської мови мішнаїтського періоду. Між цими словами також часто виникають синонімічні пари:

– שמש (сонце, біблійне слово, більш вживане), חמה (сонце, мішнаїтське слово)

– תלע (зараз, біблійне слово), עכשיו (зараз, мішнаїтське слово, більш вживане)

У таких ситуаціях більш вживаним стає той варіант, який не має омонімів, тобто слів схожих, а іноді навіть тотожних за звучанням та написанням але з різними значеннями. Такими чином біблійний варіант «שמש» вживається частіше, адже «חמה» може набувати значення прикметника - тепла. А у випадку з תלע дуже схожим за звучанням є слово «תלע» - ти (чоловічого роду).

У більшості випадків явище синонімів служить соціальній або мовній потребі, яка безпосередньо не пов'язана з роллю мови як засобу спілкування.

В ізраїльському івриті, наприклад, слово «און» - «гнів» описує певне почуття незручності, але є також слова «עט», використання якого вказує на “високу мову” або лінгвістичну витонченість. Вживання слів «און» та «עט» вказує на те, що оратор має високі лінгвістичні здібності, або вказує на те, що певний текст належить до елітної категорії, наприклад, поезії.

Цікаво, що в євреїв особливе відношення до самобутності їх мови. Слова, які більша частина світу використовує як запозичені, не перекладаючи,

Академія мови іврит все ж таки намагається створити суто івритськими. Приміром - «повербанк». Українською воно звучить так само як і англійською - «powerbank», і, звісно, носій івриту вас зрозуміє, адже і сам іноді таку назву використовує, але він радше назве цей девайс «מטען ידני», що дослівно перекладається як «ручна зарядка». Таким способом утворилося чимало синонімів, до того ж цей процес досі відбувається, з'являються нові слова, адже мова іврит не стоїть на місці і мовознавці намагаються розвивати її в усіх напрямках.

2.2. Повні та часткові синоніми в мові іврит

Синонімія - це відношення тотожності або спорідненості. Так, наприклад, синоніми відрізняються один від одного та можуть з'являтися в одній словниковій статті (під тим самим словом у словнику) через семантичну близькість. Наприклад, до часткової синонімії можна віднести слово «גשר» - «міст» яке вживається, крім простого «міст», у наступних значеннях:

- «גשר»: вправи з гімнастики, акробатичні вправи, згинання спини та розгинання кінцівок у вигляді мосту.
- «גשר לשיניים» (зубний міст): залізний пристрій, металевий дріт, прикріплений для вирівнювання зубів
- «גשר האף» (перенісся): частина носу.
- «יום גשר» (bridge day): будній день або два вільних дні, що розділяють вихідний або робочий день.

Так, між різними значеннями слова «міст» існує близькість, але семантика відрізняється. Часткові синоніми існують, коли між словами в контексті є різниця в конотації (додаткове значення, варіації основного значення за допомогою відтінків) або колокації (комбінація слів які формують

стале словосполучення). Візьмемо слово «стіна» для прикладу : הכותל המערבי - Стіна Плачу (сталий вираз); הזה הזק הקיר - ця стіна міцна (звичайне речення) .

Натомість абсолютні синоніми існують, коли ми маємо слова, які вказують на те саме явище. Наприклад слово «чудо» - «קסם», «פלא», «נם». Всі три слова мають майже ідентичне значення і найчастіше вживаються аби уникнути повторів в мовленні.

2.3. Синонімія у різних видів текстів

Найбільшу кількість синонімів можна простежити у релігійних текстах. Саме при дослідницькій роботі з ними слід приділяти якомога більше уваги значенню слів. Так, певний набір слів може фактично стосуватися того самого поняття, але нагадувати або зосереджуватися на різних його аспектах чи властивостях. Для іменників характерне використання різних синонімів для позначення змін у їх стані. Подібним чином, коли йдеться про дієслова, кілька слів іноді можуть використовуватися для однієї дії, але різні слова можуть означати цю дію різною мірою або з різними намірами.

Іноді різні слова фактично доповнюють одне одного, оскільки одне з них може бути загальним способом посилання на щось - гіпернімом, тоді як інше є більш конкретним елементом - гіпонімом, який можна згорнути в категорію, визначену першим словом.

Для прикладу візьмемо слова «небо» і «небосхил». Небосхилом називають воду, яку Б-г розділив на дві частини, верхню і нижню. І верхній частині дав назву, яка вже є абсолютно зрозумілою для нас - небо :

וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־הַרְקִיעַ וַיְבַדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לַרְקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לַרְקִיעַ וַיְהִי־כֵן
(בראשית א:ז)

І Бог **твердь** учинив, і відділив воду, що під **твердю** вона, і воду, що над **твердю** вона. І сталося так. (Бут. 1:7)

וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְרִקְיעַ שָׁמַיִם וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם שֵׁנִי (בראשית א:ח)

І назвав Бог **твердь Небо**. І був вечір, і був ранок день другий (Бут. 1:8)

Аналогічна ситуація прослідковується у використанні слова «земля».

Воно

має багато синонімів і, розмовляючи українською, ми, частіше за все, уваги на це не звертаємо. Але, прочитавши уривок з Тори, ми бачимо, що у даному випадку різниця між словами «земля» і «суша» дуже помітна і, до того ж, вкрай важлива для правильного розуміння тексту

וַיִּקְרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם אֲשֶׁר־בְּרָאֲתִי מֵעַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד־בְּהֵמָה עַד־רֶמֶשׂ וְעַד־עוֹף הַשָּׁמַיִם כִּי נִחְמָתִי בִּי עָשִׂיתֶם (בראשית א:י)

І назвав Бог **суходіл: Земля**, а місце зібрання води назвав: Море. І Бог побачив, що добре воно. (Бут. 1:10)

Щоб розібратися з синонімією в дієсловах оберемо як приклад слова зі значенням «вбивати»:

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱמֹתָה אֶת־הָאָדָם אֲשֶׁר־בְּרָאֲתִי מֵעַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד־בְּהֵמָה עַד־רֶמֶשׂ וְעַד־עוֹף הַשָּׁמַיִם כִּי נִחְמָתִי בִּי עָשִׂיתֶם (בראשית ו:ז)

І промовив Господь: **Зітру** Я людину, яку Я створив, з поверхні землі, від людини аж до скотини, аж до плазунів, і аж до птаства небесного. Бо жалкую, що їх Я вчинив. (Бут. 6:7)

У цьому випадку використовується слово «למחות» - стирати, знищувати. Тобто без жодної зброї чи певного обладнання, але з чітким наміром, Б-г хоче просто “видалити” людство.

В іншому варіанті бачимо дієслово «להגור», що дослівно вже перекладається саме як «вбивати»:

וַיֹּאמֶר קַיִן אֶל־הֶבֶל אָחִיו וַיְהִי בְּהִיטָתָם בַּשָּׂדֶה וַיִּקָּם קַיִן אֶל־הֶבֶל אָחִיו וַיַּהַרְגֵהוּ (בראשית ד:ח)

І говорив Каїн до Авеля, брата свого. І сталось, як були вони в полі, повстав Каїн на Авеля, брата свого, і **вбив** його. (Бут. 4:8)

Також існує вираз «לשפוח דם»- проливати кров, який може використовуватися як і в значенні вбивства, так і в значенні фізичного пошкодження без летального кінця:

שִׁפְךָ דָם הָאָדָם בְּאָדָם דָּמוֹ יִשְׁפָּךְ כִּי בְּצַלְמֵ אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת־הָאָדָם (בראישית ט:ו)

Хто **виллє кров** людську з людини, то **виллята** буде його **кров**, бо Він учинив людину за образом Божим (Бут. 9:6)

Можливо, в іншому контексті ці слова і були б взаємозамінними, але в такому варіанті використання ми бачимо значущу різницю, яка впливає на розуміння тексту.

Як було зазначено вище, синоніми можуть різнитися за емоційним забарвленням. Приміром дієслово «боятися». Ми можемо боятись чогось, що нам не загрожує, просто тому що в нас є певна фобія: темноти, павуків або мишей. У цьому випадку ми використовуємо слово «לפחוד».

אני פוחדת לישון בחושך אז אני מדליקה את מנורת הלילה.

Я боюся спати в темряві, тому включаю нічник.

У Торі активне використання «לפחוד» не простежується, натомість застосовується його синонім «לירוא». Як на мене, він має дуже близьке значення до першого варіанту, але все ж таки є відтінок більш поважного, якщо так можна сказати, страху, почуття благоговіння.

הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הָיָה דְבַר־יְהוָה אֶל־אַבְרָם בְּמַחֲזֵה לְאֵמֶר אֶל־תִּירָא אַבְרָם אֲנֹכִי מִגֵּן לֹךְ שְׂכָרְךָ הַרְבֵּה מְאֹד (בראישית ט"ו:א)

По цих-о подіях було слово Господнє Аврамові в видінні таке: Не **бійся**, Авраме, Я тобі щит, нагорода твоя вельми велика (Бут. 15:1)

У главі номер п'ятнадцять існує ще один синонім до слова «боятися», але зі значенням більш негативним. «לאיים» описує страх, викликаний чимось жахливим, що несе за собою загрозу.

וַיְהִי הַשְּׁמֶשׁ לָבוֹא וַתִּרְדְּמָה נֶפְלֵה עַל־אַבְרָם וַהֲגָה אֵימָה חֹשֶׁכָה גְדֹלָה נֶפְלֵת עָלָיו (בראישית ט"ו:י"ב)

Коли ж сонце схилялось на захід, то спав сон на Аврама. І ось спадає на нього **жах** темний, великий. (Бут. 15:12)

На жаль, носії будь якої мови намагаються її спростити, тож із часом слова втрачають свої відтінки, що ми чітко бачимо в наведених прикладах. Через це буває важко підібрати влучний переклад або пояснити значення. Найкращим варіантом є читання та розбір літератури, особливо релігійної, адже таким чином можна поглибитися в забарвлення слів.

Інколи існує різниця в конотації між синонімами, тобто їх загальне значення різне, і не завжди можна використовувати їх в одному сенсі. Розглянемо слово «לדעת» - «знати» та вираз «לעשות אהבה» - «займатися коханням». Здається що нічого спільного в значеннях не прослідковується, але в Торі процес любові вважається пізнанням один одного, тож у такому випадку це і справді логічна, а до того ж яскрава та поетична синонімія.

וְהָאָדָם יָדַע אֶת־חַוָּה אִשְׁתּוֹ וַתְּהַר וַתֵּלֶד אֶת־לָמָן וַתֹּאמֶר קָנִיתִי אִישׁ אֶת־יְהוָה (בראשית ד:א)

І **пізнав** Адам Єву, жінку свою, і вона завагітніла, і породила Каїна, і сказала: Набула чоловіка від Господа. (Бут. 4:1)

Варто зазначити, що синоніми можуть мати абсолютно однакове значення, але між ними існує різниця у використанні. Причиною може бути рівень слова в єврейській мові, тобто належність до сленгу, повсякденної або високої мови, приміром: «איפה» та «אי». Обидва слова є питальними та в перекладі означають одне й те саме «де?». Але використання другого варіанту свідчить про знання високого івриту, адже воно зустрічається в Торі.

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־לָמָן אֵי הַבֵּל אַחֶיךָ וַיֹּאמֶר לֹא יָדַעְתִּי הֲשֹׁמֵר אָחִי אָנֹכִי (בראשית ד:ט)

І сказав Господь Каїнові: **Де** Авель, твій брат? А той відказав: Не знаю. Чи я сторож брата свого? (4:9)

Деякі слова просто губитимуть свій сенс якщо замінювати їх синонімами. Можливо у перекладі це не буде для нас зрозумілим, але носії мови відносяться до таких речей вкрай відповідально. Найяскравішим прикладом є слово «עליה» - важливий термін для сучасного Ізраїлю. Воно буквально означає «підйом», «сходження», що пов'язане із важливістю повернення євреїв на їх історичну батьківщину. Синонімом до нього є слово «репатріація», але воно зовсім не передає ідею, вкладену в слово алія. Люди,

які розмовляють українською, але довгий час живуть в Ізраїлі навіть не перекладають його при розмові. Тобто так і кажуть: «Він зробив алію всього два місяці тому». Аналогічно переїзд ізраїльтян до інших країн називається «רידה» - спуск, а експатріанти, відповідно, «יורדים» - спускаються. Крім того, в Ізраїлі часто можна почути, що до Єрусалима піднімаються, а з нього спускаються. Це пов'язано і з географічним розташуванням міста, і з його сакральністю. Це, звісно ж, також прослідковується у релігійних текстах, але не стільки в значенні репатріації, скільки просто виходу зі Святої Землі і повернення до неї. У 12-му розділі Книги Буття говориться: «І зійшов Авраам до Єгипту...». «Зійшов» тут – переклад дієслова «ירד» - «спустився». Початок 13-го розділу: «І піднявся Авраам з Єгипту...».

וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרָיִם לְגֹרֶשׁ שָׁם כִּי־כָבַד הָרָעַב בְּאֶרֶץ (בראשית י"ב:ו)

І стався був голод у Краї. І **зійшов** Аврам до Єгипту, щоб там перебути, бо голод у Краї тяжкий став. (Бут. 12:10)

וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם הוּא וְאִשְׁתּוֹ וְכָל־אֲשֶׁר־לּוֹ וְלוֹט עִמּוֹ הַנְּגַבָּה (בראשית י"ג:א)

І **піднявся** Аврам із Єгипту, сам, і жінка його, і все, що в нього було, і Лот разом із ним, до Негеву. (Бут. 13:1)

וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי הָאֵל אֱלֹהֵי אַבְרָם אֱלֹהֵי תִירָא מִרְדָּה מִצְרָיִם כִּי־לְגֹי גְדוֹל אֲשִׁימָךְ שָׁם (בראשית מ"ו:ג)

І сказав Він: Я Той Бог, Бог батька твого. Не бійся **зійти** до Єгипту, бо Я вчиню тебе там великим народом. (Бут. 46:3)

2.3. Граматичні особливості синонімів

Синонімами у мові іврит можуть виступати будь-які частини мови – дієслова, прикметники, прийменники, іменники та інші, хоча в кожній групі синонімів усі слова належатимуть до однієї частини мови.

– Іменники: ששון, שמחה, חווו - радість;

- Прикметники: מסקן , אומלל - нещасний; בהיר , בוהק - ярий
- Прислівник: ביחד , ביחד , בצוותא - разом
- Дієслова: להגיד , לומר , להגיד - говорити; לגור , לחיות , להתגורר - жити
- Сполучники: על מנת , כדי ש- , - מכיוון ש- - тому що; כי , מיפני ש- - для того щоб

Якщо йдеться про граматику то особливо треба відмітити сполучники. Вони складніші і навіть, можна сказати, цікавіші ніж в українській. Сполучники слугують для допомоги в “організуванні” складнопідрядних речень. В івриті вони різняться не лише за смисловим навантаженням, але й за правилами вбудовування їх у речення. Приміром - слова причини і наслідку - מילות סיבה ותוצאה. Їх можна поділити на дві групи: ті, що говорять нам: «зараз буде виголошено (причину)» і ті, що говорять: «(причину) щойно було виголошено, тепер - (наслідок)» (Гурбич ст. 13 2015р).

Перша група, як ми вже знаємо, вказує на те, що зараз буде виголошена причина:

Бо, тому що, оскільки, так як: כי , מפני ש. Після них обов’язково має стояти дієслово або дієслівне речення:

- למה אתם לא הלכתם לקולנוע ?

- מפני שאנחנו כבר ראינו את הסרט הזה

- Чому ви не пішли в кіно?
- **Бо** ми вже бачили цей фільм

הוא מאחר לאוטובוס כי הוא לא קם בזמן

Він запізнився на автобус **тому що** не прокинувся вчасно

Є і такі після яких може стояти лише іменник, як-от «בגלל», який перекладається як «через»:

בגלל המשכורת הנמוכה היא לא רוצה להמשיך לעבוד כאן.

Через низьку зарплату вона не хоче продовжувати тут працювати.

Друга група вказує на те, що причина була вказана раніше, а зараз ми почуємо/прочитаємо наслідок. Такими є: «לכן», «לכך», і перекладаються вони як «тому».

בעבודה הזאת הייתה המשכורת הנמוכה . לכן היא לא רוצה להמשיך לעבוד כאן.

На цій роботі була низька зарплата. **Тому** вона не хоче продовжувати працювати тут.

הוא לא קם בזמן. לכן הוא מאחר לאוטובוס.

Він не прокинувся вчасно. **Тому** він запізнився на автобус.

Також існують сполучники мети - מילות תכלית . Вони не менш цікаві за своїми граматичними забаганками: כדי , כדי ש - щоб, аби; בשביל - для; זה - для цього. Розглянемо детальніше:

Після «כדי» використовується інфінітив:

הם לומדים עברית כדי לעלות לישראל.

Вони вчать іврит **щоб** репатріюватися в Ізраїль.

А от після «כדי ש», яке має таке ж значення, як і «כדי» вже ставимо дієслово в майбутньому часі:

הוא עושה שיעורי בית עכשיו כדי שיהיה לו זמן פנוי בסוף השבוע.

Він робить домашнє завдання **щоб** в нього був вільний час в кінці тижня.

הוא קונה עוגות טעימות בשביל הילדים שלו.

Він купує смачні тортки **для** своїх дітей. (Тут прослідковуємо, що після сполучника використовується іменник).

הוא רוצה לקנות מכונית חדשה ובשביל זה הוא צריך לעבוד הרבה

Він хоче купити нову машину, **для цього** він має багато працювати.

На цьому прикладі бачимо, що після «בשביל זה» має стояти дієслівне речення.

Для побудови підрядних допустових речень нам необхідні ויתור - מילות ויתור - допустові сполучники.

«Попри те, що...»/«Не дивлячись на те, що...» - אף על פי ש . Після нього має стояти дієслівне речення:

אני לא אכלתי בבוקר , אף על פי שהייתי רעבה.

Я не поїла зранку **не дивлячись на те, що** була голодна.

Дієслівне речення ставиться також після «למרות זאת», що перекладається як «попри це», але побудова речення відрізняється від першого варіанту:

אני הייתי רעבה. למרות זאת אני לא אכלתי בבוקר.

Я була голодна. **Попри це** я не поїла зранку.

«Попри»/«Не дивлячись на» - למרות. У цьому випадку після сполучника ставиться іменник:

אני לא אכלתי בבוקר , למרות הרעב שלי.

Я не поїла зранку **не дивлячись** на свій голод.

Порівняльні речення, тобто מישפטי השוואה також мають свої допоміжні сполучники. Наприклад: як, наче як - כמו; כמו ש:

הוא מתנהג כמו ילד.

Він поводить ся **як** дитина.

הוא מתנהג כמו שהוא לא מכיר אותי.

Він поводить ся **наче** він не знає тебе.

Можна помітити, що в деяких випадках головне слово не змінюється, до нього лише додаються допоміжні приставки, які і впливають на граматичну побудову речення. Ще один приклад цього це сполучники «на відміну від - «לעומת» та «на відміну від цього» - «לעומת זאת».

לעומת מדינת ישראל , באוקראינה לא לומדים תנ"ך.

На відміну від країни Ізраїль, в університеті ми не вивчаємо Танах.

בישראל יש המון מאמינים . לעומת זאת, אוקראינה היא מדינה יותר חילונית.

В Ізраїлі багато віруючих. **На відміну від цього**, Україна більш світська держава.

Різниця в емоційному навантаженні слів, як ми зрозуміли з прикладів наведених у попередніх розділах, дуже важлива. Але цю емоційну навантаженість, крім конотації самого слова та контексту, в якому воно вживається, синонімам можуть надавати граматичні частки. Іноді розуміння слова залежить всього лиш від артиклю (в івриті це буква ה). Таким чином помилки у граматиці можуть призвести до непорозуміння та образ, як-от при використанні слова «שואה»:

- «שואה» - катастрофа
- «השואה» - масове винищення євреїв, Холокост

Висновки до Розділу 2

Розглянувши питання особливості синонімії в івриті можна зробити висновки, що синонімія у цій мові дуже поширена, синоніми існують у кожній частині мови і використовуються у багатьох видах текстів. Найбільша кількість синонімів використовується в релігійній літературі, але і в

звичайному житті та побутовому спілкуванні вони вживаються не рідше і допомагають не лише красномовно висловлюватися, а й запобігати непорозумінням через неточність висловлювань або використання неправильних виразів.

Роль контексту також не можна недооцінювати, адже це один з найважливіших критеріїв вибору влучного слова та його синонімів. Слова отримують спільне значення і утворюють синонімічні ряди найнеочікуванішим чином лише завдяки розташуванню у певному сполуччі з іншими словами чи висловами.

Граматичні правила, які іноді впливають на смисловий відтінок слів, частіше все ж допомагають при побудові речень. Але вони також грають важливу роль при виборі синоніма, який треба використати.

Між синонімами, окрім конотації існує ще й “статусна” різниця. Використання високого івриту не тільки показує великий словниковий запас, а ще й демонструє знання івриту на гідному рівні.

ВИСНОВКИ

Дослідивши питання синонімії в мові іврит, можна зробити висновки, що синонімія робить вивчення цієї мови досить складною, адже аби використовувати синоніми доречно, важливо знати точне значення кожного з них. Вони роблять мову більш різноманітною та експресивною, передають

ставлення мовця до ситуації та надають емоційного забарвлення ну і, звісно, слугують для милозвучності мовлення, адже допомагають уникнути повторів.

Синоніми діляться на велику кількість груп та підгруп за різними ознаками: використанням у різних стилях мовлення, частотністю вживання, різною активністю у застосуванні залежно від регіону проживання та діалекту мовця. Нові синоніми постійно продовжують з'являтися адже у мові відбувається багато словотворчих процесів, таких як запозичення слів, взаємодія різних верств суспільства і як наслідок цього змішування літературної і діалектної лексики.

Ми прослідкували значну залежність від змісту, тобто інколи синоніми є ситуативно обумовленими і не можуть бути відтвореними поза певним контекстом. У цьому випадку спільність значення є суб'єктивно сприйнятою мовцем близькістю між використовуваними словами. Деякі слова які не виходить, на перший погляд, віднести до одного синонімічного ряду, насправді можуть бути взаємозамінними. І навпаки, здавалося б близькі за значенням слова не завжди можна використовувати в спільному значенні та в одному й тому самому сенсі.

АНОТАЦІЯ

סיכום

שפת האם שלנו היא הכלי בתקשורת עם החברה, בה אנו משתמשים בכל יום. אנשים מתחילים ללמוד שפות זרות מסיבות שונות - לעבודה, לטיולים או להתפתחות שלהם. אבל בלימוד כל שפה, חשוב לשים לב לפרטים הכי קטנים כדי לקבל את העבודה הרצויה או להרגיש בטוחים בשיחה עם זרים. במאמר זה בדקנו את סוגיית המילה הנרדפת בעברית. נושא הזה קשה, אך חשוב מאוד והכרחי להצחתנו בלימוד שפה זו. מילים נרדפות עוזרות לנו להביע את מחשבותינו בצורה נכונה, הן הופכות את השפה למוארת ומעניינת ועוזרות להימנע מטעויות בשיחה ובהבנת השיחה. נבחר מילים נרדפות נכונות מבטאות ידע בעברית גבוהה ושייכותו של המדבר עם החברה הגבוהה. הבנו שמילים נרדפות

נמצאות בכל סוגי הטקסטים, בעיקר בדיניים, חוץ מזה שהן משמשות בדיבור היומיומי. אנו סידרנו הכל בעזרת דוגמאות. ראינו עד כמה המשמעות של מילות תלויה בהקשר ומדוע לפעמים מילים הופכות למילים נרדפות במצב מסוים, למרות שנראה שאין להן משמעות משותפת. למילה נרדפת בעברית יש תפקיד חשוב ועליכם להבין את הנושא הזה כדי לדבר ברמה יותר גבוהה.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- “Енциклопедія української мови” Редколегія: Русанівський В.М., Татаренко О.О., Зяблюк М.П. та інші 2000р.
- “Курс сучасної української літературної мови” Жовтобрюх М.А., Кулик Б.М. 1972 р.
- “Підручник з івриту” С.Гурбич 2016р.
- “Сучасна українська літературна мова. Морфологія” За редакцією І.К.Білодіда 1973р.

Біблія в пер. Івана Огієнка <https://bibleonline.ru/bible/ubio/>
Sefaria Genesis 1 <https://www.sefaria.org.il/Genesis.1?lang=he&aliyot=0>